

 Yazar
İrfan Tatlı

Araştırma Raporu

Mart 2023

KRİZ BÖLGELERİNDE **KADIN OLMAK**

Mülteci
Hakları Derneği
INTERNATIONAL REFUGEE RIGHTS ASSOCIATION

Rapor

Kriz Bölgelerine Kadın Olmak

Yazar

İrfan Tatlı

Genel Yayın Yönetmeni

Süleyman Kurt

Editör

Selim Vatandaş

Son Okuma

Enise Özüdođru

Referans için: Tatlı, İrfan (2023) "Kriz Bölgelerinde Kadın Olmak", *Uluslararası Mülteci Hakları Derneği*, ss. 1-11.

Bu yazının içeriği ile ilgili bütün sorumluluk müellifine aittir.

©Uluslararası Mülteci Hakları Derneği 2023

Bu yayının bütün hakları mahfuzdur. Sadece kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Kapak ve Sayfa Tasarımı

Bilimon

Bu Rapor Ne Söyler?

Kadın hakları konusunda kaydedilen ilerlemeler ve sayıları her geçen gün artan kadın hareketlerine rağmen, dünyanın dört bir yanındaki kadınlar ve kız çocukları halen birçok hak ihlaline maruz kalmaktadır.

Bu rapor; dünyadaki kriz bölgelerinde kadınların maruz kaldığı hak ihlallerine ve kısıtlamalara yönelik genel meselelere değinmeyi amaçlamaktadır. Raporunda, çeşitli sebeplerle göç etmek zorunda kalan kadınların göç yolunda, hedef ülkelerde ve mülteci kamplarında maruz kaldıkları ihlallere de yer verilmektedir.

Raporunda, uluslararası kurumların kadın hakları ile ilgili veri setlerinden, araştırmalarından ve gözlemlerinden yararlanılmıştır. Bazı bölgelere ve meselelere dair saha gözlemleri de raporun kaynakları arasındadır.

Rapor, dünya genelinde kadınların neredeyse tüm ülkelerde çeşitli şekillerde hak ihlallerine ve kısıtlamalara maruz kaldığını, kriz bölgelerindeki kadınların ve göçmen/mülteci kadınların bu ihlallerden ve kısıtlamalardan daha fazla etkilendiklerini savunmaktadır.

Kriz Bölgelerinde Kadın Olmak

Şüphesiz ki en fazla hak ihlaline maruz kalan kadınlar, çatışma ve kriz bölgelerindeki kadınlardır. Birçok temel ihtiyaca ve hizmete erişimin kısıtlı olduğu bu bölgelerdeki kadınlara daha fazla koruma sağlanması ve haklarının korunmasına yönelik çabaların güçlendirilmesi oldukça önemlidir. Kadınların ve kız çocuklarının çatışma, kriz ve istikrarsızlıkların kurbanları olmamaları için gerekli adımların atılması uluslararası toplumun temel ödevidir. Zira, bu bölgelerde meydana gelen şiddet eylemlerinden en çok kadınlar ve çocuklar etkilenmektedir.

Dünyanın birçok yerinde kadınların temel hakları cinsiyet temelinde yok sayılmakta, kadınlara yönelik şiddet eylemleri giderek artmaktadır. Söz konusu hak ihlalleri, kısıtlamalar ve şiddet eylemleri ülkelerin ve toplumların kültürlerine, dinlerine, coğrafi özelliklerine, ekonomik durumlarına ve siyasi istikrarlarına göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu bağlamda, çatışma ve kriz bölgelerindeki kadınlar ve kız çocukları, dünyanın pek çok yerindeki kadın ve kız çocuklarına kıyasla, daha fazla hak ihlaline maruz kalmakta, daha yüksek oranda şiddet riski altında hayatlarını devam ettirmektedir. Kadınlar arasındaki en dezavantajlı gruplardan birini de mülteci ve göçmen kadınlar oluşturmaktadır.

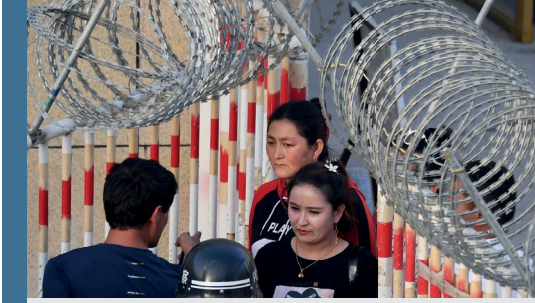
Dünya üzerinde devam eden çatışmalar ve iklim değişikliğinin sebep olduğu krizler de kadınlara yönelik hak ihlallerinin artmasının sebepleri olarak görülmektedir. Bu durumların şiddet olayları ile doğrudan bağlantılı oldukları göz önüne alındığında, kadına yönelik şiddetin artması, artan göç hareketlerinin getirdiği zorluklar, eğitim ve sağlık hizmetlerinden mahrum kalma, cinsel sömürü ve kaçakçılığa maruz kalma gibi birçok zorluk dünya üzerinde kadınların her geçen gün daha fazla hak ihlaline maruz kalmalarına neden olmaktadır.

Görsel: Krizlere yönelik tepkiler ve politikalarda kadınlar ve kız çocuklarına yönelik ihlaller ve ihtiyaçlar çoğunlukla göz ardı edilmektedir. [Kaynak: UNFPA/ Nake Bateo]

Dünyadaki kriz bölgelerine bakıldığında iç savaşın halen devam ettiği Suriye, Somali ve Güney Sudan, çatışma ve iklim krizlerinin yaşandığı Afrika ülkeleri, kadın hakları konusunda katı uygulamaları ile bilinen Afganistan ve İran, Çin'in soykırımı varan uygulamalarına maruz kalan Doğu Türkistan, İsrail'in uluslararası hukuka aykırı bir çok şiddet eylemine maruz kalan Filistin, mafya ve devlet arasında kanlı çatışmaların ve insan kaçırma eylemlerinin sıklıkla görüldüğü Güney ve Orta Amerika ülkeleri gibi ülkelerin ön plana çıktığı görülmektedir.

Bunların yanı sıra, modern dünyanın vazgeçilmez bir fenomeni olarak kabul edilen göç hareketleri ve diğer kitlesel hareketler ile birlikte sayıları 100 milyonu aşan insanların ve bu nüfus içerisindeki kadınların maruz kaldığı ihlaller ve ihmaller de ayrıca incelenmesi gereken önemli bir meseledir.

Görsel: Çin'in kuzeybatısındaki Doğu Türkistan (Sincan Uygur Özerk Bölgesi) bölgesindeki Hotan şehrindeki bir "pazara" giren Uygur kadınlar. [Kaynak: AFP / Getty Images / Greg Baker]

Suriye'deki kadınlar ve kız çocukları, eğitim, sağlık ve gıda gibi temel ihtiyaçlara ulaşımında yaşadıkları şiddetin yanı sıra güvenlik, şiddet ve taciz gibi problemlerle de mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar.

Suriye

12 yıldır devam eden çatışma ve iç savaşlar sebebiyle Suriye'de 14,6 milyon kişi insani yardıma muhtaç durumdadır. Özellikle Esad rejiminin kontrolü dışındaki bölgelerde yaşayan insanlar, rejimin ve müttefiki olan Rusya ve İran'ın saldırıları sebebiyle, harap olmuş şehir ve kasabalarda ya da çadırlarda yaşamaktadırlar. Böylesi bir ortamda hayatlarını devam ettiren Suriyeli kadınlar, eğitim, sağlık ve güvenliklerine yönelik artan riskler de dahil olmak üzere muazzam zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. BM

Nüfus Fonu (UNFPA) Arap Devletleri Bölge Ofisi Direktörü Dr. Luay Shabaneh, 9-10 Mayıs 2022'de Avrupa Birliği tarafından düzenlenen Suriye konulu 6. Brüksel Konferansı'nda Suriye'deki kadın ve kız çocuklarının durumunun çatışmaların başladığı günden bugüne kadar en kötü durumunda olduğunu belirtmiştir.

Suriye'deki kadınlar ve kız çocukları, eğitim, sağlık ve gıda gibi temel ihtiyaçlara ulaşımında yaşadıkları şiddetin yanı sıra güvenlik, şiddet ve taciz gibi problemlerle de mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar. Özellikle kamplarda yaşayan kadınların mahremiyet problemleri oldukça fazladır. Ayrıca, zaman zaman fiziksel olarak da gerçekleşen, genellikle sözlü taciz vakalarının görüldüğü de bilinmektedir.

Güney Sudan

Görsel: Suriye'nin İdlib bölgesinde yer alan Atme kampında yürüyen kadınlar. [Kaynak: AFP / Getty Images / Bülent Kılıç]

Suriyeli kadınlar ve kız çocuklarıyla benzer birçok problemle mücadele eden Güney Sudanlı kadınlar da sık sık olağanüstü zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Güney Sudan, fiziksel şiddetin yanı sıra cinsel şiddet oranlarının da dünyada en yüksek oranda görüldüğü ülkelerden biridir. Eğitim ve iş olanakları ise kadınlar için yok denecek kadar azdır. Zorla yerinden edilmiş 4 milyondan fazla Güney Sudanlı'nın çoğunluğunu da kadınlar ve kız çocukları oluşturmaktadır. 20-24 yaş arası kadınların %51,5'inin 18 yaşından önce evlendikleri belirtilmektedir.

Ülkede tahminen 475 bin kadın ve kız çocuğu şiddet riski altındadır. Ayrıca, 15-24 yaş arası kadınların yarısından fazlası toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalmışlardır.

Görsel: Güney Sudan'daki şiddet eylemlerinden en çok etkilenen kadınlar ve çocuklardır. [Kaynak: Anadolu Ajansı]

Doğu Türkistan

Çin Komünist Partisi (ÇKP) yönetiminin, Doğu Türkistan (Sincan Uygur Özerk Bölgesi)'daki Uygurlara ve diğer Müslüman ve Türk topluluklara yönelik baskıcı politikaları ve şiddet eylemleri artarak devam etmektedir. Sözde "Yeniden Eğitim Kampı" adıyla toplama kamplarında 1 ila 3 milyon insanın zorla tutulduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca ÇKP tarafından, yaygın gözetim ile insanları sürekli olarak kayıt altına almak ve zorla çalıştırma, dini pratiklerin yerine getirilmesini engelleme gibi birçok hak ihlali gerçekleştirilmektedir. Tüm bölge insanını kapsayan bu yaygın ve sistematik hak ihlallerinin yanı sıra, kadınlara yönelik zorla kürtaj, kısırlaştırma, taciz, Çinli erkeklerle zorla evlendirilme ve toplama kamplarında tecavüz gibi ihlaller yaşanmaktadır.

2014 yılının Nisan ayından itibaren "birlik ve sosyal istikrarı teşvik" kisvesi altında ÇKP hükümeti tarafından başlatılan uygulamalar sebebiyle Doğu Türkistan bölgesindeki kadınlar zorla Han Çinli erkeklerle evlendirilmektedir. Ayrıca, ÇKP hükümeti tarafından bölgeye taşınan Han Çinli erkekler Uygurların evlerine yerleştirilmektedir.

Her türlü mahremiyet koşulundan yoksun bırakılan kadınlar Çinli erkeklerle aynı odada ve hatta aynı yatakta yatmaya mecbur bırakılmaktadırlar. Birçoğunun kocası toplama kamplarında esir tutulan ya da zorla çalıştırılmak üzere Çin'in değişik bölgelerine gönderilmiş olan kadınlar bu Çinli erkeklerle aynı evde yaşamaya mahkumlardır. Bu durum sebebiyle birçok taciz ve tecavüz vakasının meydana geldiği bilinmektedir. Kadınlar, bu insanlık dışı uygulamalara karşı gelmeleri durumunda kendilerine ve sevdiklerine dayatılan korkunç işkence ve cezalarla karşı karşıya kalacaklarını bildikleri için adeta bu zulme boyun eğmek zorunda kalmaktadırlar. Söz konusu uygulamaya tabi olan Han Çinli erkekler tarafından, ÇKP hükümetince yerleştirildikleri Uygur evlerinde çektikleri birçok video ise sosyal medya platformlarında paylaşılmaktadır.

Görsel: Han Çinli erkeklerle zorla evlendirilen bir Uygur kadının söz konusu evlilikten ne kadar rahatsız olduğu yüzünden dabi anlaşılabilir. [Kaynak: Talk to East Turkestan Facebook sayfasındaki bir videodan alınan ekran görüntüsü]

Toplama kamplarında tutulan kadınlar ise Çinlileştirme politikalarının yanı sıra, kısırlaştırma uygulamalarına tabi tutulmaktadır.

Ayrıca, toplama kamplarındaki görevliler tarafından sistematik olarak taciz ve tecavüze maruz kalmaktadırlar. Bu cinsel şiddet sırasında ise her türlü fiziksel şiddetinde uygulandığı kamp mağduru birçok kadın tarafından ifade edilmektedir.

ÇKP yönetiminin uygulamaları öylesine insanlık dışı bir boyuta ulaşmıştır ki, toplama kamp- larında tecavüze uğrayan kadınlar, tecavüze uğ- radıkları sırada diğer kadınlar ise bu insanlık dışı eylemleri izlemeye zorlanmaktadırlar.

Görsel: Doğu Türkistan'daki Uygur ailelerin evlerine yerleştirilen Han Çinli erkekler, hanelerdeki kadınlara ve çocuklara adeta birer köle gibi davranıyorlar. [Kaynak: Skeptics]

Bu yönüyle ÇKP yönetimi Uygur ve diğer Müs- lüman ve Türk topluluklara mensup kadınlara fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddeti aynı anda uygulayarak tamamen insanlık dışı ve insan hakla- rına aykırı fiillerde bulunmaktadır.

Afganistan

Afganistan'da on yıllardır devam eden insani kriz ve çatışma ortamı, ülkeyi mülteciler konusun- da sürekli bir menşe ülke haline getirmektedir. Ülke dışında yaşayan milyonlarca Afgan'ın yanı sıra ülke içinde yerinden edilmiş milyonlarcası bulunmaktadır. 2021 yılında Taliban'ın yönetimi tekrar ele geçirmesinin ardından ülkedeki insani kriz daha da derinleşmiş gözükmemektedir. Bu insani kriz ortamından en çok etkilenen gruplar ise, dünyayı geri kalanında da olduğu gibi, ka- dınlar ve çocuklardır.

Taliban'ın yönetimi ele geçirmesinden önce de çeşitli problemlerle mücadele eden kadınlar ve kız çocukları, 2021 yılındaki yönetim değişikli- ğinin ardından farklı alanlarda da kısıtlamalara ve hak ihlallerine mahrum bırakılmaktadırlar. Ortaokul, lise ve üniversitelerdeki kız çocukla- rının eğitime devam etmelerinin çeşitli gerek-

çelerle engellenmesi bu kısıtlamalardan yalnızca biridir. Hükümet yetkilileri bu durumun geçici olduğunu ve okulların fiziki durumlarının iyi- leştirilmesinin ve yeni bir müfredatın hazırlan- masının ardından kadınların ve kız çocuklarının eğitimlerine devam edeceklerini bildirmiştir. Ancak, 2022 yılının mart ayında yeniden açılan okullar saatler sonra çıkarılan bir kararla tekrar kadın ve kız çocuklarına kapılarını kapatmıştır. Kadınların sivil toplum kuruluşlarında çalış- malarının yasaklanması ve yanlarında bir erkek olmaksızın dışarıya çıkmalarına yönelik kısıtla- malar ise diğer hak ihlalleri arasında sayılabilmektedir. Taliban hükümetinin bu uygulamaları sebebiyle uluslararası yardım kuruluşlarının ve ülkelerin Afganistan'a yönelik yardım faaliyetle- rini askıya almaları ise ülkedeki insani krizi daha da derinleştirmektedir.

Görsel: Birçok Afgan kadın temel insani yardıma muhtaç. [Kaynak: UN Women / Sayed Habib Bidel]

Afganistan, Global Gender Gap Index 2022 raporunda 146 ülke arasında son sırada yer al- maktadır. Bu veri, Afganistan'daki kadın ve er- kek arasındaki farkın ne denli büyük olduğunu anlaşılabilmesi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca, ülke genelinde insani yardıma muhtaç kişi sayısı 2021 yılında 18,4 milyon kişiyken (4,1 milyonu kadınlardan, 4,7 milyonu ise kız çocuklarından oluşmaktadır), bu sayı 2022 yılı- nın Ocak ayı itibarıyla 24,4 milyona ulaşmıştır. Söz konusu ihtiyaç sahibi nüfusun 5,5 milyo- nunu kadınlar, 6,3 milyonunu ise kız çocukları oluşturmaktadır. Ülke genelindeki kadınların yalnızca %10'u temel ihtiyaçlarını karşılayabil- diklerini belirtmektedir.

Görsel: Taliban hükümetinin kadınların STK'larda çalışmasına yönelik yasağı, insanların gıda, eğitim, sağlık hizmetleri ve diğer kritik hizmetlerden mahrum kalacağına dair korkuları artırdı. [Kaynak: AP / Ebrahim Noroozi]

Ülke genelindeki kadın sivil toplum kuruluşlarının %77'si 2022 yılı itibarıyla tüm fonlarından ve kaynaklarından mahrum olduklarını ve herhangi bir proje yürütmediklerini bildirmişlerdir. Ülkedeki sağlık merkezlerinin %86'sında kadın hemşire bulunmazken, %71'inde ise kadın doktor bulunmamaktadır. Kadınların yalnızca %10'u temel sağlık hizmetlerine erişimlerinin olduğunu ifade etmektedir.

Görsel: Ülkedeki çatışmalar sebebiyle yerinden edilmiş bir kadının Kabil'deki bir parkta tansiyonunu ölçtürüyor. [Kaynak: AP / Rabmat Gul]

Okul çağındaki Afgan kız çocuklarının %80'ine denk gelen 2,5 milyon kız çocuğunun eğitimden mahrum olduğu ifade edilmektedir. Afganistan'daki kız çocuklarının %30'u ise ilköğretim eğitimi dahi almamıştır.

2022 yılının Aralık ayında ise kadınların üniversite eğitimlerinin bir sonraki duyuruya kadar askıya alındığı hükümet tarafından bildirilmiştir. Bu karar, uluslararası kamuoyu nezdinde tepki ile karşılanmıştır.

Zira, söz konusu karar yüksek öğrenimlerine devam etmekte olan 100 binden fazla kadını etkilemiştir. Karar sonrasında Afgan kadınlar hem üniversitelerde hem de sokaklarda protesto gösterileri düzenlemiştir. Bu gösterilere zaman zaman erkekler de destek vermiştir. Protesto gösterilerinin bir kısmında Taliban güvenlik güçleri tarafından şiddet kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Görsel: Afgan kız öğrenciler Afganistan'ın Kabil kentinde bir sınıfta fotoğraf çekilmek için poz veriyor. [Kaynak: AP / Ebrahim Noroozi]

Afganistan'da zaten oldukça zor şartlarda hayatlarını devam ettiren kadınların temel haklarının gün geçtikçe erozyona uğradığı söylenebilir. Eğitimden sağlığa, seyahatten ifade özgürlüğüne ve hatta iş sahibi olmaya kadar neredeyse her alanda kadınlara yönelik kısıtlamalar bulunmaktadır. Söz konusu kısıtlamaların sona erdirilmesi ya da gevşetilmesi için, özellikle on yıllardır Afganistan'da devam eden çatışmalara taraf olan devletlerin ve uluslararası toplumun sorumluluk alarak hukuki, siyasi ve mali yönleriyle Afganistan'ın kalkınmasına katkı sağlamaları gerekmektedir.

Görsel: Afgan kadınlar, 13 Ağustos 2022 tarihinde, Kabil'in merkezinde ülkedeki bak ihlallerine karşı gösteri yapıyor. [Kaynak: AP / Oriane Zerab / Abaca / Sipa USA]

Filistin

İşgal atındaki Filistin topraklarındaki kadınlar ve kız çocukları Filistin toplumunda yaygın geleneksel kültürel normlar sebebiyle maruz kaldıkları birtakım ayrımcılıkların yanı sıra onlarca yıllık İsrail işgali ve çatışmalar sebebiyle de yaygın fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. Geleneksel yapıdan kaynaklanan hak ihlallerine, zorla evlilik, aile içi şiddet ve miras vb. konularındaki ayrımcılık durumları örnek olarak gösterilebilir. Bunun yanı sıra, İsrail işgal güçlerinin fiziksel şiddet eylemlerine, tacizlerine ve psikolojik şiddete varan uygulamalarına maruz kalmaktadırlar. Yasadışı Yahudi yerleşimleri de Filistinli kadınları ve kız çocuklarının güvenliklerini tehdit etmektedir. Batı Şeria'daki ailelerin %31'i kızlarının güvenliğinden endişe ettiklerini ifade etmektedir.

Görsel: Ülkedeki çatışmalar sebebiyle yerinden edilmiş bir kadının Kabül'deki bir parkta tansiyonunu ölçtürüyor. [Kaynak: AP / Rahmat Gul]

Filistin Merkez İstatistik Bürosu'nun kadınlara yönelik şiddete ilişkin Kovid-19 salgınından önceki mevcut en son araştırmasına göre, 18 ila 64 yaşları arasındaki kadınların %29,4'ü anketin yapıldığı tarihten önceki 12 ay içinde şiddet gördüklerini ifade etmişlerdir. Bunların %56,6'sı psikolojik şiddete, %17,8'i fiziksel şiddete, %8,8'i ise cinsel şiddete maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. İşgal altındaki Filistin topraklarındaki çocuk yaşta evliliklerinin oranının ise %24 olduğu belirtilmiştir. Filistinli kadınların istihdam olanaklarından yoksun oldukları ve mali açıdan eşlerine/ailelerine bağımlılık oranlarının oldukça yüksek olduğu da bilinmektedir.

Bu durum, eşlerinden ya da ailelerinden gördükleri şiddet eylemlerini bildirmemelerine de neden olabilmektedir. Maruz kaldıkları şiddet olaylarını bildirmeyen kadınların oranının %61 olduğu açıklanmıştır.

Görsel: İsrail askerleri, işgal altındaki Batı Şeria'daki bir kontrol noktasında Filistinli bir kadın ve çocuğu kontrol ediyor. [Kaynak: Flash90 / Wisam Hashlamoun]

Çatışma ve zorla yerinden edilmelerin görüldüğü Gazze, Batı Şeria ve Doğu Kudüs'teki Filistinli kadınların sağlık ve eğitim imkanlarına ulaşmaları da oldukça sınırlıdır. İsrail'in baskıcı politikaları ve şiddet eylemlerinin yanı sıra aşırılık yanlısı Yahudi yerleşimcilerin saldırılarına da maruz kalan Filistinli kadınlar, bir yandan şiddet eylemleriyle mücadele ederken diğer yandan temel hizmetlere erişememenin getirdiği olumsuzluklarla başa çıkmaya çalışmaktadırlar.

Filistin İnsan Hakları Merkezi (PCHR) tarafından yayınlanan raporlarda İsrail'in 2022 yılının başından aynı yılın ağustos ayına kadar 24'ü çocuk, 8'i kadın olmak üzere 111 kişiyi öldürdüğü kaydedilmiştir.

Görsel: 70 yıldır Şeyh Cerrah Mahallesi'nde ailesinden kalma evde yaşayan Fatma Salim, İsrail'in zorla çıkarılma tehditlerine karşın mücadeleden vazgeçemeyeceğini, bu yolda ölümü bile göze aldığı belirtti. [Kaynak: Anadolu Ajansı]

Raporda ayrıca, İsrail güçlerinin saldırılarında 195'i çocuk, 39'u kadın toplamda 1277 kişinin de yararlandığı belirtilmiştir. 2023 yılının başından bu yana ise, 62 Filistinli, işgalci İsrail güçleri tarafından öldürülmüştür.

Öldürülenlerin 11'i kadın ve çocuklardır. Kadınların hak ihlaline maruz kaldığı bir diğer mesele ise İsrail'in yasadışı yerleşim politikalarıdır. 2023 yılının başından bu yana 60'ı kadın 295 kişi İsrail güvenlik güçleri tarafından zorla evlerinden çıkarılmıştır.

İsrail tarafından Filistinli kadınlara yönelik gerçekleştirilen bir diğer hak ihlali de keyfi gözaltılar ve tutuklamalardır. 2022 yılının tamamında 125'den fazla Filistinli kadın tutuklanmıştır. 2022 yılındaki verilere göre 32 Filistinli kadın keyfi gözaltılar ve tutuklamalarla İsrail hapisanelerinde tutuklu bulunmaktadır. Kadın mahkumlar İsrail makamları tarafından sık sık fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddete ve işkenceye maruz kalmaktadır. Söz konusu şiddet eylemlerine uykudan mahrum bırakma, tecrit, tehdit, taciz ve dayak da dahildir.

Görsel: Filistinli kadınlar İsrail işgaline karşı direnişe öncülük ediyor. [Kaynak: Anadolu Ajansı]

Gözaltına alınan kadınların aileleri de İsrail makamları tarafından tutuklanmakla tehdit edilmektedir. İsrail hapisanelerinde tutuklu bulunan Filistinlilerin haklarını korumak için çalışan Filistinli Tutsaklar Kulübü (PPC) isimli sivil toplum kuruluşuna göre İsrail, 1967'den bu yana 17 binden fazla Filistinli kadını tutuklamıştır.

Görsel: İsrail hapisanelerinde tutsak olan yakınları için protesto gösterisi düzenleyen kadınlar. [Kaynak: Getty / The New Arab]

Tüm bu şiddet ve hak ihlallerine rağmen Filistinli kadınlar eğitim konusunda oldukça ileri düzeydedirler. Kadınların %95,6'sı okuma yazma bilmektedir. Üniversite eğitiminde de oldukça aktif olan kadınların Filistin yükseköğretim kurumlarına kayıtlı toplam öğrenci sayısı içindeki oranları %61'e ulaşmıştır.

Kadınların eğitim seviyesindeki bu yüksek oranlar ve artışlar toplumsal farkındalık ve gelişim için önemli bir gelişme olarak görülebilir. Ancak, birçok erkeğin İsrail güçleri tarafından alkonulduğu ya da öldürüldüğü bir şiddet ortamında kadınların aile koruyucusu rolünü üstlendikleri göz önüne alındığında Filistinli kadınlar için hayatın ne denli zor olabileceği daha iyi anlaşılabilir.

Göçmen Kadınlar Kamplarda Tehlikede

Hakları en fazla ihlal edilen ve birçok temel haktan en fazla mahrum kalan kadınlar göç yolunda olan ve/veya mülteci kamplarında yaşamlarını sürdüren kadınlardır. Öyle ki, mülteci kamplarındaki birçok kadın mevsim şartlarına göre zaman zaman yakacak odun toplamak için kampın çevresindeki kırsalda 10 kilometreye kadar yol katetmek zorunda kalabilmektedir. Fakat bu günlük görev onların riskli durumlarla yüz yüze gelebilmesine de neden olabilmektedir.

Öyle ki, 2018 yılında, Yunanistan'daki aşırı kalabalık bir mülteci kabul merkezini ziyaret eden araştırmacılar, ziyaretleri sırasında idrarla doldurulmuş bir yığın atık su şişesi fark etmişlerdi. Bu şişelerin kaynağını araştırdıklarında ise özellikle kadın ve kız sığınmacıların geceleri çadırdan çıkmamak için su şişelerini derme çatma bir tuvalet olarak kullanmak zorunda kaldıkları gerçeğiyle yüzleşmişlerdir.

Göçmen kadınlar geceleri kamptaki çadırlardan istismar ve cinsel şiddet riski nedeniyle çıkamamaktadır

Görsel: Mülteci kamplarındaki kadınlar oldukça kısıtlı imkanlara sahip şekilde bayatlarını devam ettirmeye çalışıyor. [Kaynak: World Economic Forum]

Ayrıca kamplardaki sağlıksız ortam ve kamp içinde bulaşıcı hastalık riskinin artması, göçmen kadın ve çocukların yaşam hakkını dahi tehdit edebilmektedir. Eğitim kadınların kendilerini ve çocuklarını inşa edebileceği en önemli dayanaklardan biriyken, göç yolunda eğitim olanaklarından uzak geçen süreç, hem kadınların kişisel gelişimini engellemekte hem de gelecek nesilleri dezavantajlı bir duruma sürükleyebilmektedir.

Görsel: Suriye ve Irak'tan gelen göçmenler ve mülteciler Yunanistan-Makedonya sınırındaki Gevegiya kasabası yakınlarında geçiyor. [Kaynak: AFP / Getty Images / Robert Atanasovski]

Sonuç

Dünya üzerindeki hemen hemen her ülkede kadın hakları çeşitli düzey ve şekillerde ihlal edilmekte ve/veya kısıtlanmaktadır. Hak ihlallerine karşı en savunmasız kadınların ise genellikle kriz bölgelerinde yaşayan ve göçmen ya da mülteci konumunda olan kadınlar olduğu görülmektedir. Ancak, bu konuya dair yürütülen kampanyalar yetersiz gözükmemektedir.

Kadın hakları hareketleri uzun yıllardır çeşitli hak ihlallerine ve ayrımcılığa karşı birçok kampanya yürütmüştür ve yürütmeye devam etmektedir. Afganistan'dan Kolombiya'ya, İran'dan İngiltere'ye, Türkiye'den ABD'ye kadar dünyanın neredeyse her ülkesinde kadınlar hakları için mücadele etmektedir. Ancak, bu hak talepleri sürecinde, hak temelli sivil toplum kuruluşlarının dayanışmalarında bir takım ikircikli tavır görüldüğü de bir gerçektir. Kadın hakları konusunda verilen mücadelenin evrenselliğinin yanı sıra kültürel, sosyolojik, dini ve siyasi boyutları gibi farklı açılardan da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Kısaca ve açıkça söylemek gerekirse, bir ülkedeki kadınların eşit işe eşit ücret talepleri için, kürtajın yasallaşması talepleri için ya da zorunlu kıyafet uygulamalarına karşı talepleri için gösterilen dayanışma, verilen uluslararası destek ve mücadele, Doğu Türkistan'da, Suriye'de, Güney Sudan'da ve diğer kriz bölgelerindeki kadınların şiddetin her türlüşünden korunmaları için verilmiyorsa, tam anlamıyla kadın haklarından ve evrensel bir değerden bahsetmek giderek zorlaşmaktadır.

Sonnotlar

- 1) UNFPA, “Situation for women and girls in Syria worse than ever before as conflict grinds on”, 09.05.2022, <https://www.unfpa.org/press/situation-women-and-girls-syria-worse-ever-conflict-grinds>, (28.02.2023).
- 2) Charity Nyombe Gabriel Modi, Daniel Balke, “Empowering South Sudan’s women and girls is key to fostering peace”, World Bank Blogs, 26.05.2022, <https://blogs.worldbank.org/nasikiliza/empowering-south-sudans-women-and-girls-key-fostering-peace>, (01.03.2023).
- 3) Zoë Nichols, “Women’s Rights in South Sudan”, The Borhen Project, <https://borgenproject.org/womens-rights-in-south-sudan/>, (01.03.2023).
- 4) Reddit, “Uyghur women being forced to serve Han Chinese”, https://www.reddit.com/r/JoeRogan/comments/ohob7b/uyghur_women_being_forced_to_serve_han_chinese/, (28.02.2023).
- 5) World Economic Forum, “Global Gender Gap Report”, Insight Report, 2022.
- 6) OCHA. 2020. “Humanitarian Needs Overview: Afghanistan”.
- 7) United Nations General Assembly UNGA, 2022, “Report of the Secretary-General on the situation in Afghanistan and its implications for international peace and security”, 7.A/76/862-S/2022/485.
- 8) Gender in Humanitarian Action Group Afghanistan, 2022, “Rapid Gender Analysis”.
- 9) Gender in Humanitarian Action Working Group Afghanistan, 2022, “Research on Challenges, Barriers and Opportunities for Women led CSOs in the Afghanistan’s Humanitarian Crisis”.
- 10) UNICEF, AWEC, 2022, “Quarterly Safety Audit Report: January-March 2022”.
- 11) Gender in Humanitarian Action Group Afghanistan, 2022, “Rapid Gender Analysis”.
- 12) UNESCO, “Let girls and women in Afghanistan learn!”, 18.01.2023, <https://www.unesco.org/en/articles/let-girls-and-women-afghanistan-learn>, (26.02.2023).
- 13) OCHA, 2022, “Humanitarian Needs Overview OPT. Humanitarian Programme Cycle 2022”, Working Document.
- 14) UNESCO, 2019, “Bridging the Gender Gap: Mapping and Analysis of Gender Policies in Palestine (2011-2017)”.
- 15) Palestinian Central for Human Rights, “Israeli Human Rights Violations in the Occupied Palestinian Territory (Weekly Update 16 – 22 February 2023)”, 23.02.2023, <https://pchgaza.org/en/israeli-human-rights-violations-in-the-occupied-palestinian-territory-weekly-update-16-22-february-2023/> (27.02.2023).
- 16) The New Arab, “More than 125 Palestinian women arrested by Israel in 2022: prisoners rights group”, 27.10.2022, <https://www.newarab.com/news/more-125-palestinian-women-arrested-israel-2022>, (01.03.2023).
- 17) “Women’s Rights in Palestine”, 2021, http://cicops.unipv.it/wp-content/uploads/2021/03/10_Palestina_Women-s-Rights-in-Palestine.pdf, (26.02.2023).
- 18) Palestinian Central Bureau of Statistics, “Gender equality today for a sustainable tomorrow”, 07.03.2022, <https://pcbs.gov.ps/site/512/default.aspx?lang=en&ItemID=418>, (28.02.2023).

KRİZ BÖLGELERİNDE KADIN OLMAK

Kadınların ve kız çocuklarının çatışma, kriz ve istikrarsızlıkların kurbanları olmamaları için gerekli adımların atılması tüm uluslararası toplumun ödevidir.

Suriye'deki kadınlar ve kız çocukları, eğitim, sağlık ve gıda gibi temel ihtiyaçlara ulaşımında yaşadıkları şiddetin yanı sıra güvenlik, şiddet ve taciz gibi problemlerle de mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar.

Göçmen kadınlar geceleri kamptaki çadırlardan istismar ve cinsel şiddet riski nedeniyle çıkamamaktadır.

Kadın hakları konusunda verilen mücadelenin evrenselliğinin yanı sıra kültürel, sosyolojik, dini ve siyasi boyutları gibi farklı açılarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Uluslararası
Mülteci
Hakları Derneği
INTERNATIONAL REFUGEE RIGHTS ASSOCIATION

